

Голас Радзімы

№ 37 (2179)
13 верасня 1990 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Францыск СКАРЫНА 500

У гэтыя дні славянскі свет адзначае пяцісотгоддзе з дня нараджэння выдатнага сына беларускай зямлі Францыска Скарыны. Асабліва святочна было ў Мінску. 1 верасня ва ўсіх вучэбных установах рэспублікі першыя ўрокі былі прысвечаны нашаму слаўнаму земляку. Вялікае тэатралізаванае свята правялі ў парку імя Янкі Купалы мінскія студэнты. А ў Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна адкрылася кніж-

ная выстаўка «Скарыніяна». Тут жыхары і госці сталіцы змаглі ўбачыць найкаштоўнейшыя рарытэты, выдадзеныя вялікім мысліцелем, гуманістам, асветнікам і першадрукаром. Надзвычай цікавы і сам лёс мінскага збору кніг Скарыны. Усе набыты ў 1925 годзе. У час Вялікай Айчыннай вывезены нямецка-фашысцкімі акупантамі. На шчасце, у 1945 годзе адшуканы і вярнуты ў бібліятэку. На ўрачыстыя мерапрыемствы ў Беларусь прыбылі госці з усяго свету. І сярод іх нашчадак Ф. Скарыны, пра якога пісалася ў «Голасе Радзімы», — прафесар, доктар медыцынскіх навук Стэнлі Скарына. Яны прынялі ўдзел у адкрыцці мемарыяльнай дошкі з бар’ельфам Ф. Скарыны на вуліцы,

якая носіць яго імя, у юбілейнай сесіі АН БССР, у пасяджэнні арганізацыйнага камітэта Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў. Не пералічыць усіх мерапрыемстваў, што праводзяцца з нагоды такога юбілею. Эпіцэнтр свята з Мінска перамясціўся на радзіму Скарыны — у старажытны Полацк. У наступным нумары чытайце матэрыял нашага карэспандэнта з урачыстасцяў у Полацку. НА ЗДЫМКАХ: студэнцкае свята ў Купалаўскім парку; нашчадак вялікага Ф. Скарыны Стэнлі СКАРЫНА з Канады на прэсканферэнцыі ў мінскім Доме літаратара; кніжная выстаўка «Скарыніяна» ў Дзяржбібліятэцы БССР імя У. І. Леніна. Фота С. КРЫЦКАГА.

ЗВАРОТ ДА ПРЭЗІДЭНТА

ПАТРЭБНЫ РАШУЧЫЯ
ДЗЕЯННІ

«Крытычнае, выбуховаебяспечнае становішча ў эканоміцы не можа быць далей цяжкім: узровень жыцця людзей імкліва падае, мільёны людзей ужо апынуліся на мяжы паўгалечы». Так гаворыцца ў звароце Беларускага рэспубліканскага Савета прафсаюзаў да Прэзідэнта СССР, Урада СССР, урадаў саюзных рэспублік, прафсаюзаў, усіх працоўных калектываў краіны.

Як сцвярджае Белсаўпроф, кожны трэці жыхар Беларусі на сучасны момант знаходзіцца каля рысы беднасці.

Белсаўпроф заклікае кожны працоўны калектыв поўнацю выканаць у гэтым годзе ўзятыя на сябе абавязальствы перад сумежнымі прадпрыемствамі, спажывцамі і заклікае тым самым аснову для стабілізацыі становішча пры пераходзе да рыначных адносін. Патрабуецца і максімальна паскорыць заключэнне дагавораў на пастаўку сыравіны, матэрыялаў, гатовай прадукцыі на 1991 год. Пакуль жа ў БССР іх заключана менш трэці.

Далейшае прапаруджанне, гаворыцца ў звароце, смерці палобнае, сітуацыя можа набыць некідруемы характар, непазбежны поўны развал спажывецкай сферы, скарачэнне рабочых месцаў, беспрацоўе, масавыя хваляванні. Нерашучасць, паўмеры, бескантрольнасць урадавых структур краіны толькі ўскладняюць становішча.

Давер'е да ўрада можна адрадыць толькі канкрэтнымі і энэргічнымі справамі. Пераходны перыяд да рынку патрабуе ўмацавання дысцыпліны працы, дысцыпліны выканання. Беларускія прафсаюзы чакаюць ад Прэзідэнта СССР узважаных і рашучых дзеянняў па выкананню Законаў і Указаў.

УСЁ МОГУЦЬ УМЕЛЦЫ

Аб'яднанне дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва створана ў Бабруйску. Аснову рамонтна-будуўнічай брыгады склалі муляры і цесляры, сталары і аддзелачнікі, майстры разьбы па дрэву і чаканкі па металу, мастакі-афарміцелі і іншыя спецыялісты—майстры на ўсе рукі. Члены гасразліковага аб'яднання ўжо ўзялі дзіцячы казачны гарадок у калгасе імя Міхурына, закончылі ў раёне мастацкае афармленне трох Дамой культуры і бібліятэкі. Цяпер узяліся за рэканструкцыю аднаго з помнікаў архітэктуры Бабруйска — будынка раённай бібліятэкі, каб вярнуць былою прыгажосць гэтаму старадаўняму асабняку.

ІМЯ СКАРЫНЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР

Уласны нацыянальны навукова-асветніцкі цэнтр з'явіцца нарэшце і ў Беларусі. Савет Міністраў рэспублікі прыняў прапановы Акадэміі навук і Міністэрства культуры БССР аб галоўных напрамках яго работы: вывучаць і шырока прапагандаваць беларускую культуру і гістарычную спадчыну беларускага народа.

Імя геніяльнага славянскага асветніка Францыска Скарыны, 500-годдзе якога ў гэтыя дні святкуе Беларусь, будзе насіць нацыянальны цэнтр. Часовы творчы калектыв пры аддзяленні грамадскіх навук АН БССР зоймецца распрацоўкай яго праграмы і структуры.

ТВОРЧЫЯ ПАЕЗДКІ

«ВЯСЁЛКА» У ГРЭЦЫ

З беларускімі народнымі танцамі пазнаёміць грэчаскіх глядачоў лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларускага народнага ансамбля «Вясёлка» рэспубліканскага Палаца культуры прафсаюзаў.

Смадзейныя артысты выехалі ў курортны горад Порта Гідра, што каля Афін, на міжнароднае танцавальнае свята. Аснову праграмы выступленняў складалі харэаграфічныя мініяцюры, створаныя раней на беларускім нацыянальным матэрыяле кіраўнікамі калектыву — Віктарам і Дзінай Ямінскімі.

Гэтая паездка за мяжу ў біяграфіі «Вясёлкі» не першая. Танцоры паспелі пабываць у Польшчы, Нарвегіі, Англіі, Егіпце, Нікарагуа, ГДР. Добра ведаюць артыстаў і ў беларускіх вёсках і гарадах: кожны сезон яны даюць тут дзесяткі канцэртаў.

«Мы не павінны слепа падпяваць прапагандыстам культуры паўночна-ўсходняй Беларусі, каб не станавіцца нам, жыхарам паўднёва-заходняй Беларусі, пад бела-чырвона-белы крывіцкі сцяг, які лідэры БНФ выдаюць за беларускі нацыянальны сцяг. Нам, жыхарам паўднёва-заходняй Беларусі, сорамна і ганебна лічыць бела-чырвона-белы крывіцкі сцяг сваім нацыянальным сцягам таму, што пад гэтым сцягам некалькі стагоддзяў назад полацкая дзяржава напала на гарады і вёскі паўднёва-заходняй Беларусі і спальвала, і руйнавала іх. Бела-чырвона-белы сцяг, як бачым, быў сцягам ворагаў нашых продкаў... У нас, на Слуцкіне, спрадзеву быў свой сцяг залацістага колеру з вышытай на ім Слуцкай Пагоняй (не літоўскай, а Слуцкай Пагоняй). Лічу, што мы павінны заставацца вернымі нашаму залацістаму сцягу да таго часу, пакуль не будзе прызнаны беларускі нацыянальны бела-чырвона-блакітны сцяг, які быў прапанаваны на Усебеларускім Кангрэсе ў Мінску ў пачатку нашага стагоддзя.

Нашым беларускім дзяржаўным сцягам, як вядома, з'яўляецца чырвона-зялёны сцяг, а нацыянальным беларускім сцягам мы можам прызнаць толькі бела-чырвона-блакітны, а не бела-чырвона-белы.

(Р. РОДЧАНКА, член Рады рэспубліканскага таварыства краязнаўцаў).

ЗАМЕЖНЫ РЫНАК

ЧЫМ ГАНДЛЮЕМ

Па аб'ёмах знешнеэканамічных паставак Беларусь займае трэцяе месца пасля РСФСР і Украіны. У першым паўгоддзі наш экспарт склаў 926 мільёнаў рублёў — гэта даволі сціплая лічба — каля 4 працэнтаў аб'ёму прамысловай вытворчасці.

За 6 месяцаў на экспарт адпраўлена 12,6 тысячы трактароў (21,4 працэнта ад выпушчанага), 2,6 тысячы грузавікоў (10,4 працэнта), 68,8 тысячы веласіпедаў (13,9 працэнта), 57,5 тысячы тэлевізараў (7,7 працэнта), 788,9 тысячы гадзіннікаў (10,3 працэнта), 216,3 тысячы халадзільнікаў (51 працэнт).

Скарыстаўшы права наладжваць прамыя сувязі, прадпрыемствы і арганізацыі рэспублікі экспартавалі прадукцыі на 14 мільёнаў рублёў і ў той жа час імпартавалі — на 16 мільёнаў. Тавараабменныя аперацыі склалі 87,6 працэнта ўзаемных паставак.

Галоўнымі гандлёвымі партнёрамі былі прадпрыемствы Польшчы, Югаславіі, Балгарыі, Італіі.

АКЦЫІ ГРАМАДСКАСЦІ

«ЧАМУ ПРАБУКСОЎВАЕ
ПЕРАБУДОВА?»

Пад такой назвай адбыўся мітынг у Брэсце, у ім прыняло ўдзел тры з паловай тысячы чалавек, з якіх 26 выступілі.

Прысутныя канстатавалі крызісную палітычную і эканамічную сітуацыю ў горадзе, няздольнасць мясцовых улад абараніць інтарэсы насельніцтва. У прынятай рэзалюцыі яны запатрабавалі неадкладнага склікання сесіі Вярхоўнага Савета БССР для гэрміновага прыняцця законаў, якія маглі б юрыдычна забяспечыць ажыццяўленне дэкларацыі аб суверэнітэце рэспублікі і пераход на рыначныя адносіны. У парадак дня сесіі прапанавана таксама ўключыць і разгляд Закона аб уладзе, у якім прадугледжвалася забарона на сумяшчэнне партыйных і дзяржаўных пасадак, дэпалітызацыя органаў КДБ, МУС, суда, пракуратуры і сродкаў масавай інфармацыі. У рэзалюцыі ёсць пункт аб вывадзе партыйных структур за межы прадпрыемстваў і ўстаноў, аб неадкладнай рэгістрацыі ўсіх канстытуцыйных партый і грамадскіх рухаў рэспублікі.

СТРАШНЫЯ ЛІЧБЫ

АДНОСІНЫ ДА ПРАЦЫ
ЗА МЯЖОЙ

Апошнім часам у Савецкім Саюзе ўсё больш і больш расце занепакоенасць з-за «ўцечкі мазгоў» у выніку няспыннай эміграцыі. Некаторыя аглядальнікі лічаць, што патак тых, хто выязджае з СССР за мяжу на пастаяннае і часовае жыхарства, можа дасягнуць у бліжэйшыя тры гады 30 мільёнаў. Паводле даных апытання, праведзенага Усеаюзным цэнтрам вывучэння грамадскай думкі, ужо цяпер колькасць грамадзян СССР, якія хацелі б паехаць з краіны толькі на заробкі, складае 8 мільёнаў, з якіх 2 мільёны знаходзяцца ў стане «непасрэднай гатоўнасці». Асноўная прычына мяркуемага ад'езду — добрыя заробкі і магчымасць рэалізаваць свае веды і здольнасці.

У пераважнай большасці жадаюць паехаць гараджане, у асноўным жыхары буйных гарадоў. Сярод іх больш за ўсё моладзі. Паводле даных Усеаюзнага цэнтра, «ўцечка мазгоў» працягнецца і ў будучыні: больш палавіны выказаўшых жаданне працаваць за мяжой належыць да гуманітарнай і тэхнічнай інтэлігенцыі ці з'яўляюцца кваліфікаванымі рабочымі. Але ў той жа час 16 працэнтаў усіх жадаючых паехаць — людзі з незаконнай сярэдняй адукацыяй.

Пакуль у большасці апытаных намер выехаць з краіны на заробкі носіць абстрактны характар — амаль палавіна апытаных толькі абдумвае гэты крок, і толькі кожны дзесяты гатовы пакінуць цяперашняе месца работы ўжо ў бліжэйшы час.

ФАКТ І КАМЕНТАРЫЙ

РЭЛІГІЯ:

МЕРКАВАННЕ
ВАЕННЫХ

Як ацэньваюць у арміі і на флоце перамены, што адбываюцца ва ўзаемаадносінх дзяржавы і веруючых? Якія цяпер адносіны ваенных да рэлігіі і рэлігійнасці? Пошуку адказаў на гэтыя пытанні было прысвечана спецыяльнае сацыялагічнае даследаванне: праведзена ананімнае апытанне 350 афіцэраў Узброеных Сіл і войск Міністэрства ўнутраных спраў СССР.

Як паказвае даследаванне, абсалютная большасць апытаных афіцэраў — 92,3 працэнта ўспрымаюць новыя адносіны дзяржавы і царквы як заканамерны працэс, звязаны з развіццём дэмакратычных, гуманістычных асноў сацыялізму, 76 працэнтаў прызнаюць прагрэсіўны ўклад веруючых і рэлігійных дзеячаў у развіццё нацыянальнай культуры, патрыятызму, духоўнасці і маралі грамадства. Пераасэнсоўваючы многія пытанні, звязаныя з роляй рэлігіі ў свеце, сцвярджаюць атмасферу цяжкіх і перакананых веруючых, 73,1 працэнта апытаных лічаць, што царква можа дапамагчы перабудове, садзейнічаць маральнаму аздаравленню грамадства.

Чым можна растлумачыць такія ацэнкі ролі рэлігіі ў перабудове?

Па-першае, на наш погляд, уздзеяннем сродкаў масавай інфармацыі, развіццём дэмакратыі, плюралізму думак. У друку (у тым ліку і ваенным), па радыё, на тэлебачанні з рэлігійнымі дзеячамі вядуцца дыскусіі, дзялюць аб маральным аздаравленні грамадства. Многія журналісты, вучоныя гавораць аб неабходнасці рэлігійнага выхавання ў краіне. Гэта, зусім зразумела, не можа не адбіцца на поглядах афіцэраў.

63,5 працэнта апытаных станоўча ацэньваюць увагу сродкаў масавай інфармацыі да праблем адносін грамадства да рэлігіі, 44,2 працэнта адабраюць паказ прапаведзяў святшчэннаслужыцеляў з тэлеэкрана, больш за 60 працэнтаў чыталі ці знаёміліся з Бібліяй ці Евангеллем, 79,8 працэнта хацелі б мець іх у асабістай бібліятэцы, 37,5 адзначылі, што чытаюць часопіс «Навука і рэлігія».

Па-другое. Высокая ацэнка ролі рэлігіі ў грамадстве, якую далі апытаныя афіцэры, тлумачыцца і тым, што ў пэўнай часткі людзей сёння актывізуецца так званая астаткавая культура псіхалогія. Заяўляючы аб сваіх атэістычных поглядах, людзі спраўляючы рэлігійныя абрады — адзначаюць царкоўныя святы, хрысціянскія дзеі і г.д.

Гэтая з'ява знаходзіць сваё адлюстраванне і ў афіцэрскай асяроддзі. Як паказвае ананімнае апытанне, 60,6 працэнта афіцэраў хрысціліся ў дзяцінстве, а 35,6 працэнта афіцэраў хрысцілі сваіх дзяцей. Пры гэтым сярод камуністаў гэтая доля складала 32,1 працэнта, а сярод палітработнікаў ротнага звяна — 14,8 працэнта.

Як паказвае аналіз адказаў, у кожнага трэцяга афіцэра сфарміравалася думка: ніхто не можа навізаваць чалавеку перакананні, калі гутарка ідзе аб свабодзе сумлення.

29,8 працэнта апытаных афіцэраў адзначылі, што сустракалі ў сваёй службовай практыцы салдат, рэлігійны перакананні якіх перашкоджалі ім выконваць воінскі абавязак. 51,9 працэнта афіцэраў лічаць, што мэтазгодна выкарыстаць веруючых салдат на службе, не звязанай са зброяй.

Аналіз публікацый ваеннай прэсы і адказаў афіцэраў паказвае, што, напрыклад, некаторыя паслядоўнікі пратэстантызму адмаўляюцца ад прыняцця ваеннай прысягі і патрабуюць альтэрнатыўнай службы. Большасць жа веруючых прымаюць прысягу і добрасумленна выконваюць свой воінскі абавязак (гэта сцвярджаюць больш за 80 працэнтаў апытаных афіцэраў і больш за 30 працэнтаў публікацый ваеннай прэсы). Аднак калі будзе ўведзена альтэрнатыўная служба, то выкарыстаць яе захочуць, магчыма, не толькі пратэстанты.

УРАДЖАЙ-90.

Парадавала ў гэтым годзе працоўнікоў льняное поле калгаса імя Калініна Пружанскага раёна. Паўночным шоўкам тут занята 170 гектараў. Больш палавіны ўжо ўбрама, 5,5 цэнтнера насення, 12 цэнтнераў ільнова-лакна павінна атрымацца з гектара. На ўборцы льну ў асноўным працуюць тэхнікі. Дапамагчы калгасу ў пружанскія дні ўзяліся і ветэраны гаспадаркі [на здымку].

КПСС І ІНТЭЛІГЕНЦЫЯ

РАЗАМ ЦІ ПААСОБКУ?

«У асяроддзі інтэлігенцыі распаўсюджваецца нігілізм, апатыя, недавер да партыі, умацняюцца нацыяналістычныя настроі». Такая канстатацыя змяшчаецца ў рэзалюцыі «Аб палітыцы КПСС у галіне адукацыі, навукі і культуры», прынятай XXVIII з'ездам партыі.

За два тыдні работы з'езда ў адрас інтэлігенцыі было выказана нямаля папрокаў, справядлівых і не зусім. Пры гэтым асабліва даставалася журналістам, вучоным-эканамістам, прадстаўнікам грамадскіх навук. Сярод часткі дэлегатаў вышэйшага форуму КПСС, большасць на якім складалі работнікі партыйнага і дзяржаўнага апарату, гаспадарнікі і военачальнікі, можна было нават заўважыць выразны «антыінтэлігенцкі» настрой.

Як бы ў процівагу гэтай багата гучала хвалебных слоў, адрасаваных рабочым і калгаснікам. Некаторыя наглядалінікі ўбачылі тут намер проціпаставіць рабочы клас і сямства інтэлігенцыі, пасва-рыць іх паміж сабой.

Падобная тактыка, відаць, тлумачыцца імкненнем кансерватыўнай часткі апарату, што падваргаецца сёння рэзкай крытыцы, забяспечыць сабе падтрымку «простых», не занадта дасведчаных у палітыцы людзей. Як можна зразумець, незадаволенасць насельніцтва зніжэннем жыццёвага ўзроўню партыйна наменклатура спрабуе накіраваць супраць перабудовы і маючага адбыцца ў бліжэйшай будучыні пераходу да рыначнай эканомікі.

Тэндэнцыі, што праявіліся на з'ездзе, не могуць не выклікаць у інтэлігенцыі абвостранай рэакцыі. Як ніхто іншы, менавіта інтэлігенцыя жорстка пацярпела ў гады таталітарнага рэжыму. Многія лепшыя прадстаўнікі былі рэпрэсаваны, іншых прымусілі пакінуць Радзіму. Тыя, хто выжыў, застаўшыся дома, нярэдка былі асуджаны на ўбогае і нераўнапраўнае існаванне.

Сёння інтэлігенцыя выступае як адна з галоўных, найбольш свядомых і актыў-

ных рухаючых сіл перабудовы. Гэта і выклікае злосць у неасталіністаў.

Тыя многія прадстаўнікоў інтэлігенцыі, якім удалося выступіць на з'ездзе, — а сярод іх былі ўсенародна прызнаныя дзеячы культуры і мастацтва — спрабавалі заглушыць. Аднак словы іх — глыбока выпактаваныя і часта горкія — усё-такі прабіліся скрозь абструкцыю.

У краіне, дзе вольныя думкі знаходзіліся пад пятой дыктатуры, заглушалася вольная думка, некаторыя носьбіты гэтых думак забіваліся, іншыя гнілі ў лагерах, трэція знаходзіліся ў падполлі, сказаў паэт Давід Кугульцінаў. Ці магло ў гэтай краіне становішча быць іншым, чым яно ёсць сёння?.. Калі на культуру на душу насельніцтва даецца тры капейкі ў год — чаго ж вы хочаце? Я не здзівіўся, калі ў нашай зале раздаўся сярод дэлегатаў свіст, тупат.

Не толькі партыі патрэбна пакаянне, падкрэсліў акцёр Міхаіл Ульянаў, але і народу, які, сцяўшы зубы, маўчаў і ад смутку піў... Калі ж мы зразумеем, што мы дэцывіліваемся, што невуцтва зацягвае культурны слой жыцця, як сіне-зялёныя водарасці зацягваюць нашы рэкі і вадаёмы. Ратаваць трэба культуру! Культура — імунітэт супраць дзікасці, невуцтва і варварства!

Увесь сусветны вопыт сведчыць, што няма лепшага гаспадара, чым уласнік,

адначыў пісьменнік Чынгіз Айтматаў. Наша партыйная задача заключаецца ў тым, каб дапамагчы рабочым і сямствам асэнсоўваць гэтую праблему... Сектанцкае разуменне сутнасці сацыялізму, якое ўсё яшчэ бытуе, калі меркаваць па ажы-ваючых закліках да класавых падыходаў, да класавай барацьбы, да дыктатуры пра-летарыяту, — усё гэта перш за ўсё наносіць непараўны ўрон самой ідэі і сучасным партыям, якія выступаюць за са-цыялістычную мадэль.

Сітуацыя становіцца тым больш скла-данай, што гутарка цяпер ужо ідзе не толькі аб стаўленні інтэлігенцыі да партыі, але і аб адносінах яе да краіны. Раней эміграцыя мела месца ў асноўным сярод яўрэйскай інтэлігенцыі. Цяпер, калі працэдура выезду з краіны спрашчаецца, а эканамічная сітуацыя становіцца ўсё больш напружанай, парасткі эмігра-цыйных настрояў могуць ахапіць прафе-сіяналаў і спецыялістаў па-за залеж-насцю ад іх нацыянальнасці.

Мяркуючы па дакладу, з якім выступіў на з'ездзе Міхаіл Гарбачоў, улады разу-меюць маштабы гэтай пагрозы. «Разум-ная дзяржава заўсёды даражыць сваім інтэлектуальным і мастацкім здабыт-кам, — сказаў ён. — І нам неадкладна трэба ажыццявіць меры па ліквідацыі прычын уцечкі розумаў і талентаў за ме-жы краіны».

Уладзімір РЭЗНІЧЭНКА.

ЖЫЦЦЁ І ЛЁС СПЕВАКА МІКАЛАЯ ВОРВУЛЕВА

НЯЗГАСНАЯ ПЕСНЯ

Ад'ехаўшы з паўсотні кі-ламетраў па Маскоўскай ша-шы, машына вернецца, каб падхапіць тых, хто ідзе пе-ша. Такі вымушаны спосаб аказаўся ненадзейным. Ма-шына затрымалася на адным з прамежкаў. Дужа стомле-ныя студэнты прыселі адпа-чыць на ўзбочыне. Пільна ўглядаліся ўздоўж шашы, але дарэмна. Гадзіны праз дзве пайшлі далей. Неўзабаве дагнал іх нямецкія матацык-лісты.

— Хто вы? — грозна спы-таў афіцэр.

Ворвулеў не разгубіўся:

— Людзі, звычайныя лю-ді.

— Куды накіраваліся?

— Да цёткі, да маёй цёт-кі ў вёску.

— У якую?

— У Азярцы, — не міргаю-чы, адказаў Мікалай.

Чужаземец разгарнуў кар-ту, не ўгледзеўшы падма-ну, памякчэў.

— Так, так. Адкуль ідзе-це?

— З Мінска, вядома.

— Што рабілі там?

— Вучыліся ў кансервато-рыі.

— О, музыканты?! Арты-сты?! Паспявайце.

Студэнты з дакорам зір-нулі на Ворвулева, які з ах-вотай згадзіўся праспяваць.

— Нічога не цяміце, — ша-пнуў ён насупленым сябрам.

— Няхай пераканаюцца, што мы артысты, і, можа, адпус-цяць. А інакш паб'юць. Каму ад гэтага карысць?!

Пра той палявы канцэрт І. Моластава пісала: «І Вор-вулеў заспяваў...»

Ні сна, ні отдыха-ізмучанай душе.

Мне день не шлет-надежду на спасенье... Думкі і пачуцці князя Іга-ра як найлепш адпавядалі та-му моманту. Ворага, пра яко-га спяваў Ігар — Ворвулеў, не трэба было ўяўляць. Ён быў тут, побач. Апошнія словы арты- Ворвулеў праспяваў проста ў твар обер-лейтэнан-ту. Яны прагучалі, як адкры-тая пагроза...»

Немцы зрабілі начны пры-вал, а студэнтаў адпусцілі. Тыя прайшлі яшчэ кіламе-траў з дваццаць і апоўначы канчаткова выблілі з сіл. Хтосьці згадаў пра начлег, бо ўсё роўна, маўляў, не ўця-

чы. Дагоняць немцы... Тэх-ніка!

Ворвулеў не здаваўся: трэба перадрамаць якую гадзіну і тупаць далей. Нарэшце павінен быць недзе рубяж нашай абароны. Сам ён не спаў. Сачыў за стрэлькай на гадзінніку і ў вызначаны час разбудзіў сяброў. Адо-лелі яшчэ кіламетраў сем і знясілелі да таго, што ўжо ледзьве цягнуліся адзін за адным. Раптам пачуўся гул матара. Праз мінуў ўсе ўмо-мант ажылі, калі ўбачылі свой грузавік, на які ўжо ні-як не спадзяваліся.

На святніні прыехалі ў Смаленск. Расказалі тавары-шам пра свае дарожныя пры-годы, але пра вымушаную «творчую сустрэчу» з немца-мі — ніводнага слова.

Назаўтра Ворвулева мабі-лізавалі. Ён прасіўся, каб на-кіравалі на перадавую, а яго залчылі ў франтавы ан-самбль песні і танца. Сказа-лі, што менавіта там ён больш патрэбны.

Ад Масквы да Кенігсберга прайшоў Ворвулеў дарогамі вайны, небяспечнымі і цяж-кімі. Спяваў у траншэях і зямлянках, у полі і на ляс-ных палянах, у медсанбатах і шпіталях, на аэрадромах і чыгуначных станцыях. Заў-сёды з радасцю і захаплен-нем сустракалі яго ў вайско-вых падраздзяленнях. Выказ-валі словы ўдзячнасці вусна і праз палявую пошту ў лі-стах.

Франтавая праца саліста была высока ацэнена. Два ордэны і чатыры медалі ўпрыгожылі ягоныя грудзі. У 1946 годзе Ворвулеў дэмабі-лізуецца, яго запрашаюць на сталую працу ў Беларуска- дзяржаўны (цяпер акадэміч-ны) тэатр оперы і балета. З ім займаюцца выдатныя спе-цыялісты — канцэртмайстар заслужаны артыст БССР Ся-мён Талкачоў і галоўны рэ-жысёр прафесар Барыс Мар-двінаў. Адданы вучань К. Станіслаўскага, Б. Мардві-наў глыбока ведаў сістэму акцёрскай працы свайго ге-ніяльнага настаўніка і, як та-ленавіты педагог, умеў выкла-даць яе іншым. М. Ворвулеў з вялікай пашанай ставіўся да Барыса Мардвінава. Ён расказаў Ірыне Моластавай: «Былі дні, калі, вярнуў-шыся з рэпетыцыі, на якой Мардвінаў дваццаць шэсць

разоў прымушаў мяне паўта-рыць адзін толькі выхад Іга-ра, я ўпадаў у адчай, ліча-мі сябе бяздарным і тупым». НА БЕЛАРУСКАЙ опернай сцэне Ворву-леў упершыню з'явіў-ся ў маленькай ролі Мар-леса ў оперы Бізэ «Кармэн». Гэтая праца засталася незаў-важанай, а таму выкананы пазней Эскамілію — у тым самым творы — памылкова лічыўся яго дэбютам.

Эскамілію захапляў слуша-чоў іскрыстай радасцю і на-дзіва бурнай веселасцю. Быў лёгкі і грацыёзны. Нават са-мыя вопытныя, з абсалют-ным слыхам аркестранты і тыя здзівіліся музыкай дак-ладнасці навічка: ніводнага нікуса, ніводнага самага дроб-нага парушэння рытму альбо не ў час дабранага дыхання.

Як пра выдатнага акцёра Мікалай Ворвулеў заявіў пра

сябе менавіта ў Эскамілію. Гэты вобраз заўсёды жыў у яго душы і ўзбагачаўся гада-мі ў жывым дзеянні на сцэ-не. Быў паказаны на гастро-лях у Англіі. Газета «Дэйлі ўоркер» (28 лістапада 1955 года) у рэцэнзіі «Бліскучы савецкі «Тарэадор-р-р!» пі-сала:

«Некаторыя з цудоўных савецкіх артыстаў, якія ця-пер робяць паездку па Бры-таніі, выклікалі захапленне ў лонданцаў думка сваімі па-казамі ў «Прынцэс тэатр». Хто сапраўды выклікаў во-плескі сваім выкананнем, дык гэта барытон Мікалай Вор-вулеў. Ужо аднаго таго, як ён праспяваў словы «Тарэ-адор-р-р-р-р», было дастатко-ва, каб назаўсёды астацца ў памяці ўсіх, хто чуў яго».

З дня ў дзень рос поспех і аўтарытэт спевака. З пры-ходам Ворвулева ў тэатры

ўзніклі аншлагі. Многія імк-нуліся яшчэ і яшчэ раз па-чуць і пабачыць цудоўнага артыста, а таму ішлі і ішлі на оперныя спектаклі з яго ўдзелам.

Нягледзячы на шырокае грамадскае прызнанне і на ганаровае званне заслужана-га артыста БССР, М. Ворву-леў працягвае перапыненую вайной вучобу. У вольныя ад працы ў тэатры гадзіны ён займаецца ў кансерваторыі і абараняе дыплом у 1952 го-дзе, калі быў ужо народ-ным артыстам БССР.

Мінаюць гады. М. Ворву-леў выконвае ў тэатры вяду-чыя партыі ў многіх операх. Актыўная дзейнасць спева-ка на карысць грамадства становіцца шырока прыкмет-най, і Мікалай Ворвулева выбіраюць дэпутатам Вяр-хоўнага Савета БССР.

Май 1954 года. Усенарод-на адзначаецца трохсотгод-дзе ўз'яднання Украіны з Ра-сіяй. На святкаванні ў Кіеве прыбыла з Мінска ўрадавая дэлегацыя. Сярод яе членаў былі прадстаўнікі беларускай культуры — Якуб Колас і Мі-калай Ворвулеў.

Люты 1955 года. У Маск-ве ў Вялікім тэатры пачала-ся дэкада беларускага маста-цтва і літаратуры. У оперы Я. Цікоцкага «Дзяўчына з Палесся» Ворвулеў выканаў партыю Апанаса, сакратара райкома, які ўзначаліў партызанскі атрад. Прысутнічалі члены ўрада СССР і вядо-мыя дзеячы культуры савец-кай сталіцы.

Опера спадабалася маскві-чам. Станоўчыя водгукі з'я-віліся ў друку.

...Залітая агнямі канцэрт-ная зала імя Чайкоўскага. Выступаюць майстры маста-цтваў БССР. Пачынае другое аддзяленне Мікалай Ворву-леў. Шырока і свабодна льецца «Нёман» — цудоўная песня Нестара Сакалоўскага на словы паэта-партызана Анатоля Астрэйкі. У той год гэтую песню амаль штодзень перадавалі па радыё. Не бы-ло не толькі прафесійнага, але і самадзейнага калекты-ву, які не меў бы яе ў рэ-пертуары. Выконвалі яе мно-гія, але, бадай, найлепш — Мікалай Ворвулеў. Ён ведаў гэта і не баяўся канкурэнтаў.

Аляксей СЛЕСАРЭНКА.
НА ЗДЫМКУ: М. ВОРВУЛЕУ.
Сцэна з оперы Бізэ «Кармэн».

НАПЭУНА, пра летнік напишуць у школьных сачыненнях хлопчыкі і дзяўчынкі, якім пашчасціла сёлета ў жніўні адпачываць у мяляўнічай мясцовасці, што ў Дзяржынскім раёне. Летнік? Так, менавіта так. Гэтым мілагучным беларускім словам замянілі традыцыйнае «піянерскі лагер». Дарэчы, са-

харугвы: Менская, Наваградская, Віленская, Полацкая. А важатыя тут завуцца завадатарамі.

Пастараліся мастакі. Фасады домаў распісалі сцэнкамі на гістарычныя сюжэты.

Ну і як жа правялі свой адпачынак у гэтым летніку юныя мінчане?

Гулялі на свежым паветры,

«БЫЛІ МЫ Ў ЛЕТНІКУ «ГРУНВАЛЬД»

ма ідэя летніка ўзнікла ў мінскім бацькоўскім камітэце беларускамоўных школ і класаў. Ідэя была падтрымана Таварыствам беларускай мовы імя Ф. Скарыны і ў далейшым пры актыўным садзейнічанні грамадскага піянерскага лагер «Дружба» ператварыўся ў летнік «Грунвальд». Чаму менавіта «Грунвальд»? Ну, па-першае, таму што сёлета адзначаўся юбілей слаўтай Грунвальдскай бітвы, у якой прымала ўдзел беларускае войска. А па-другое, само слова Грунвальд у дачыненні да сучаснасці ёсць сімвал духоўнага адраджэння беларускай нацыі, усведамлення ёю сваёй гісторыі, свайго слаўнага мінулага. Адпаведна ў летніку з назвай «Грунвальд» замест традыцыйных атрадаў—

купаліся ў рэчцы, развучвалі беларускія песні, а таксама танцы і гульні, мелі вельмі многа цікавых паездак і сустрэч. Напрыклад, пабывалі ў Мікалаеўшчыне, на радзіме Якуба Коласа, у старажытным, Нясвіжы. Письменнік Кастусь Тарасаў стаў іх добраахвотным гідом па Нясвіжы. Ад яго дзеці пачулі пра князёў Радзівілаў, пра бібліятэку, якая некалі мелася ў замку, пра выдатныя помнікі мастацтва, створаныя рукамі таленавітых беларускіх майстроў. З удзелам пісьменніка К. Тарасава і гісторыка А. Грыцкевіча прайшло і свята «Грунвальд» у летніку. А яшчэ ездзілі да народнага майстра, што жыве на Стаўцоўшчыне, які паказваў гасцям, як ён пляце кошыкі.

Усе гэтыя паездкі і сустрэчы далі магчымасць дзецям больш даведацца пра гістарычную і культурную спадчыну іх продкаў, пазнаёміцца са скарбамі нацыянальнай культуры, з самой Беларуссю.

Арганізатары беларускага дзіцячага летніка і тыя, хто ў ім працаваў выхаванцамі і завадатарамі, зрабілі добрую справу.

Мяркуюцца, што летнік «Грунвальд», як прыгожая казка, не памрэ. Адродзіцца зноў увосень, зімой і вясной — у час школьных канікулаў.

Т. АНТОНАВА.

НА ЗДЫМКАХ: у летніку «Грунвальд».

Фота М. САСНОЎСКАГА.

КАЛІ ВЫ ЗНАХОДЗІЦСЯ ДАЛЁКА АД МЯСЦІН, ДЗЕ ПАХАВАНЫ ВАШЫ СВАЯКІ, ВЫТВОРЧЫ ЦЭНТР

«МІЛАСЭРНАСЦЬ»

ЗАБЯСПЕЧЫЦЬ ПАСТАЯННЫ ДОГЛЯД МАГІЛ ВАШЫХ БЛІЗКІХ У ЛЮБЫМ МЕСЦЫ ПАХАВАННЯЎ НА ТЭРЫТОРЫІ БЕЛАРУСІ.

МЫ ГАРАНТУЕМ ВЫКАНАННЕ НАСТУПНЫХ ПАСЛУГ:

- ПОШУК І РЭСТАЎРАЦЫЯ (АДНАЎЛЕННЕ) МАГІЛ,
- ВЫСАДЖВАННЕ КВЕТАК, ДЭКАРАТЫЎНЫХ КУСТОЎ І ДРЭЎ,
- РАМОНТ І АДНАЎЛЕННЕ НАДМАГІЛЬНЫХ ПОМНІКАЎ І АГАРОДЖАЎ,
- ЗАКАЗ ПАНІХІДЫ,
- ВЫРАБ І УСТАНОЎКА ПОМНІКА І АГАРОДЖЫ, ЯКІЯ МОГУЦЬ БЫЦЬ ЗРОБЛЕНЫ ПА ВАШАМУ ПРАКТУ ЦІ ПА НАШЫХ УЗОРАХ,
- ІНШЫЯ ВІДЫ ПАСЛУГ, ЯКІЯ ЗВ'ЯЗАНЫ З РЫТУАЛЬНЫМ АБСЛУГОЎАННЕМ.

Аб нашай рабоце вы можаце меркаваць па фотаматэрыялах, якія будуць рэгулярна высылацца вам. Пры асабістым наведванні магіл цэнтр забяспечыць вас жыллём і транспартам.

Калі вас зацікавілі нашы прапановы і вы жадаеце атрымаць дадатковую інфармацыю, звяртайцеся на адрас:

220030, г. Мінск, вул. Чырвонаармейская, 30. Адрас сацыяльнай дапамогі і рытуальных паслуг вытворчага цэнтру інвалідаў вайны, працы і дзяцінства «МІЛАСЭРНАСЦЬ».

Тэлефон 29-37-03.

Тэлефакс [0172] 69-09-54.

ВАС ШУКАЮЦЬ СВАЯКІ І ЧАКАЮЦЬ

Джон, Дэн, Майкл КАСПЕРЫ, іх родныя сёстры Мэры, Джулі і, здаецца, Броня — усе з ЗША — адгукніцеся!

Вы нарадзіліся хутчэй за ўсё ў штаце Агаё, магчыма, у горадзе Таледа (ці паблізу). Вашы

маці звалі Броня, яна родам з Польшчы. Ваш бацька КАСПЕР Андрэй Васільевіч нарадзіўся прыблізна ў 1898 годзе на Нясвіжшчыне, паехаў у ЗША на заробкі. Недаўно ў 1930 годзе прыязджаў на Радзіму.

Вас шукае стрыечны брат КАСПЕР Міхаіл Міхайлавіч.

Тых, хто ведае каго-небудзь з названых асоб, прашу паведаміць па адрасу:

222620, БССР, Мінская вобласць, г. Нясвіж, вул. М. Горькага, д. 3. КАСПЕРУ Міхаілу Міхайлавічу.

спорт

СУЧАСНАЕ ПЯЦІБОР'Е. У Швецыі завяршыўся чэмпіянат свету сярод жанчын. Каманда СССР тут заняла другое месца. Найбольшую колькасць ачкоў нашай зборнай прынесла Жанна Далгачова з Гомеля.

ЛЕГКАЯ АТЛЕТЫКА. Добра выступілі беларускія спартсмены на першынстве Еўропы, якое прайшло ў югаслаўскім горадзе Спліце. Мінчанка Таццяна Ледаўская была мацнейшай у бегу на 400 метраў з бар'ерамі, а Ігар Астапковіч з Гродна далей за ўсіх сапернікаў кінуў молат.

Таццяна Ледаўская заваявала яшчэ «серабро» ў эстафеце 4x400 метраў. Другое месца ў Вольгі Кардапольцавай з Брэста ў спартыўнай хадзьбе на 10 кіламетраў. Прызёрам стаў мінчанін Ігар Лапшын (трайны скачок) — трэцяе месца.

ВАЛЕЙБОЛ. Юніёрскі чэмпіянат Еўропы завяршыўся ў ФРГ. Зборная СССР, за якую выступаў і мінскі арміец Руслан Чы-

грын, выйграла ўсе сустрэчы.

БАСКЕТБОЛ. На першынстве кантынента ў Галандыі савецкія юніёры ў фінале ўступілі Італьянцам і заваявалі сярэбраныя ўзнагароды. У гэтым чэмпіянаце нядрэнна згуляў за зборную СССР беларускі баскетбаліст Андрэй Ольбрэхт.

ГАНДБОЛ. Спартсменкі КНДР у сябе дома сталі пераможцамі спаборніцтваў турніру «Дружба» сацыялістычных краін. У рашаючым паядынку яны выйгралі ў зборнай СССР, вароты якой абараняла Марына Брацянкава з Баўрыска.

ХАКЕЙ. Пачалося першынство краіны сярод каманд вышэйшай лігі. Свой першы матч хакейсты мінскага «Дынама» правялі ў гарпедэўцамі з Усць-Каменагорска. Гульня завяршылася ўнічыю — 3:3.

А нядаўна беларускія спартсмены ўдзельнічалі ў Рызе ў міжнародным турніры, дзе прайгралі толькі аднаклубнікам з Масквы. Другое месца — несумненна, поспех мінчан у спаборніцтвах такога высокага рангу.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі Індэкс 63854. Зак. № 1190